

PODCAST KDP ČR

DAŇOVÝ SVĚT

JINAK

NEŽ JEJ ZNÁTE.

Bitcoin – bezdomovec hledající v právní džungli své místo

Dominik Výborný, daňový poradce 5805

Audiočlánek 28. 9. 2022

Úvod

V nedávné kauze rozhodoval Krajský soud v Brně o osvobození příjmů z titulu prodeje bitcoinů. Jedná se o rozsudky 30 Af 29/2020 – 48 a 30 Af 41/2020 – 49, které již byly prezentovány v 6. vydání letošního e-Bulletinu. Oba spory se týkaly fyzické osoby, která v letech 2017 a 2018 nezdánila prodej bitcoinů s odkazem na osvobození na základě § 4 odst. 1 písm. ze) ZDP. Krajský soud však důvody pro osvobození na základě daného ustanovení nespátřil a žalobu zamítl. Legislativní vývoj v ČR směřuje k vyčlenění kryptoměn pod pojem „virtuální kryptoaktiva“. Pojem „virtuální měna“ byl nahrazen novelou č. 527/2020 Sb. a odůvodněn nutností zdůraznit investiční funkci těchto aktiv. Pomíjí se zde však fakt, že kryptoaktiv je již dnes několik tisíc s různou funkčností a záměrem.

Co se za poslední roky změnilo a proč se domnívám, že existuje v budoucnu prostor na změnu postoje soudu a veřejné správy?

Zákonné platidlo

Výše zmíněné judikáty jsou první v této oblasti. Vzhledem k délce soudního procesu se ale jedná o spory z dob, kdy poplatníci neměli možnost použít tak silné argumenty jako dnes. Soud vyslovil jeden ze základních definičních znaků cizí měny, a to, že musí být zákonem nebo jinou právní normou akceptována na území jiného státu nebo skupiny států. Faktem je to, že bitcoin jako své zákonné platidlo ustanovily již 2 státy. Prvním je středoamerický El Salvador. Tamní prezident Nayib Bukele prosadil tzv. “Bitcoin law” v červnu roku 2021. V účinnost potom zákon vešel v září téhož roku.¹ El Salvador patří mezi tzv. “dolarizované země”, tedy země, bez vlastní měny využívající americký dolar jako zákonné platidlo. Vzhledem k tomu, že bitcoin neexistuje v hotovostní podobě a že je k jeho používání nutný internet, ponechala salvádorská vláda americký dolar po boku bitcoinu. Obyvatelé mají u obchodníků možnost volby, kterou peněžní jednotku pro placení použijí. Stát v bitcoinu akceptuje i placení daní. Zásadní je rovněž to, že obyvatelé a firmy nemusí hradit daň z kurzových zisků, které bitcoin v čase generuje. V letošním roce se k El Salvadoru připojila Středoafriická republika.

Přijetím bitcoinu jako zákonné platidlo nás zmíněné státy podstatně přiblížily naplnění definice cizí měny dle zákona o daních z příjmů, tak jak ji soud vykládá. Jedním z definičních znaků dle názoru soudu je ale i fakt, že měna má emitenta v podobě centrální banky nebo obdobné instituce. To je věc, kterou bitcoin nebude splňovat nikdy. Byl totiž navržen opačně s důrazem na decentralizaci. Na druhou stranu definice cizí měny nemá zákonnou oporu. Je pouze výkladem Krajského soudu v Brně, který se může v budoucnu změnit.

¹ ALEMAN, Marcos. *El Salvador makes Bitcoin legal tender* [online]. 2021 [cit. 2022-09-16]. Dostupné z: <https://apnews.com/article/caribbean-el-salvador-bitcoin-technology-business-ed51894baf9d47ec1093005602883fd9>

Jsou bitcoin peníze nebo měna?

Peníze a měna jsou pojmy, které jsou v běžné mluvě volně zaměňovány. Ačkoliv by se mohlo zdát, že jsou pojmy synonymní, není tomu tak. Pomineme-li právní úhel pohledu, peníze jsou z ekonomického hlediska artikl, který splňuje vhodná kritéria. Zejména musí být vzácné, dobře převoditelné a nesmí podléhat zkáze. V minulosti roli peněz zastávaly drahé kovy (zejména zlato). Vzhledem k obtížné dělitelnosti je ale placení zlatem nepraktické. Měna je defacto koncepční řešení, aby se placení stalo více pohodlné. Po vzniku prvních “bank” začali lidé ukládat přebytečné peníze do banky výměnou za směnky, které držitele opravňovaly k výběru daného množství zlata. Ve snaze zjednodušit placení lidé těmito směnkami začali platit napřímo a obešli tím problém obtížné manipulace s drahými kovy. Měna je tedy pouze úpis pro směnu určitého množství podkladového aktiva (peněz).

V moderních dějinách koncept jasné vazby mezi měnou a penězi vydržel až do roku 1971.² Tzv. Brettonwoodský měnový systém byla dohoda 44 světových zemí, kterou se ukotvila vazba mezi měnami jednotlivých států vůči americkému dolaru a amerického dolaru vůči zlatu. Všechny měny tak měly jasně definovanou směnitelnost za zlato uloženého u americké centrální banky. Výše zmíněného roku byla ale dohoda ze strany USA ukončena a k ničemu podobnému se v budoucnu státy už nevrátily.

Čím tedy vlastně aktuálně platíme? Česká koruna, americký dolar, euro a další měny nemají pevnou vazbu na žádné podkladové aktivum. Zároveň ale sami o sobě nesplňují kritéria, aby se dali považovat za peníze. O jejich vzácnosti totiž nelze hovořit, jelikož vznikají primárně dluhem, tedy poskytováním úvěrů a hypoték komerčními bankami. To je taky důvodem proč kryptoměnová komunita označuje běžné měny (koruna, dolar) pojmem “FIAT peníze”. Termín pochází z latiny - “fiat lux” nebo-li “budiž světlo”. Tyto “budiž peníze” tedy vznikají z ničeho.³ Jejich směnitelnost za služby a zboží odráží pouze důvěra ve stát a jeho právní normy. Není tedy s podivem, že vlivem času pojmy peníze a měna splynuly. Zaměňovány jsou i v legislativních textech a judikátech.

Pokud jste si někdy položili otázku, čím je bitcoin krytý, odpověď je, že ničím. Není totiž měnou ale penězi. Na rozdíl od FIAT peněz je totiž dokonale vzácný, jelikož má omezenou peněžní zásobu. To je také důvodem, proč bývá označován za “digitální zlato”.

Lightning network – budoucí konkurence VISA a Mastercard?

Pokud má nějaké „kryptoaktivum“ šanci dosáhnout na stejný daňový režim jako ostatní světové měny, musí se co nejvíce přiblížit jejich praktické funkčnosti, přičemž nejlépe je právě bitcoin. Investiční funkce (tedy dlouhodobé zhodnocení) může být pouze příjemným doplňkem způsobený jejím deflačním charakterem. Hlavní funkcionalita (minimálně v očích soudu) by ale měla spočívat v kvalitním platebním prostředku. Bitcoin byl v roce 2009 navržen tak, že síť je schopná odbavit přibližně 8 transakcí za vteřinu, a to je v kontextu s rychlostí a množstvím provedených plateb kartami Mastercard nebo VISA velmi malá „převodní“ kapacita. Za tohoto stavu věcí by bylo nemožné kohokoliv přesvědčit, že jeho hlavní funkcí je placení.

Řešení tohoto problému již momentálně existuje v podobě tzv. lightning network. Velmi zjednodušeně se jedná o inovaci bitcoinu spočívající v slučování mnoha transakcí do sebe. Na hlavní bitcoinovou síť jsou následně zapsány konečné součty mnoha jednotlivých transakcí. Složitost této technologie je vysoká, nicméně principiálně si ji lze představit jako komprimaci dat. Lightning síť je

² Brettonwoodský systém. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-09-16]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Brettonwoodský_systém

³ TĚTEK, Josef. *Josef Tětek I Bitcoin: Nestátní peníze – Bitcoin není kryptoměna*. You Tube, 2020. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=imzUsP9MSJA&list=PLGJQS0h-wqLQqIZ6U6gn5jsaUjsjUqi1Bt&index=2>

věnována většina úsilí vývojářů na poli bitcoinu. Technologie je momentálně plně funkční a platba bitcoinem je v dnešní době otázka pouze instalace přehledné aplikace v telefonu a převedení bitcoinů např. z burzy či směnárny. Obchodník v téže nebo obdobné aplikaci vygeneruje „fakturu“ s QR kódem, kterou zákazník naskenuje a provede se úhrada. Nejčastěji používanými aplikacemi na platby bitcoinem jsou např. Muun, BlueWallet nebo Phoenix Wallet. Výhoda pro obchodníky může spočívat např. ve značné úspoře transakčních poplatků. Je totiž potřeba si uvědomit, že mezi zákazníkem kupujícím si např. kávu a jeho oblíbenou kavárnou je v řetězci několik subjektů. Jsou jimi banka, která vydala kartu, dále společnost provozující terminál a karetní společnost typu VISA nebo Mastercard. Každý v tomto řetězci si účtuje poplatek, který v součtu tvoří přibližně 0,5 – 3 % z objemu transakce. Tento náklad je pochopitelně promítnut do ceny jednotlivých produktů. Naproti tomu platba učiněná skrze lightning network je uskutečněna napřímo mezi zákazníkem a obchodníkem. Poplatek u těchto transakcí se tedy pohybuje v řádu jednotek haléřů. Po Praze a dalších městech lze nalézt stovky podniků, kde může zákazník za přijatou službu nebo zboží zaplatit prostřednictvím bitcoinu. Není tedy s podivem, že možnost placení Bitcoinem již zavedl i největší tuzemský e-shop Alza.cz.

Důležitost této bitcoinové inovace je o to větší kvůli tomu, že soud v předmětných judikátech uvedl, že směna bitcoinů za zboží a služby předmětem daně není. To je v přímém rozporu proti všem doposud přijímaným závěrům ze strany daňových poradců a finanční správy. Pokud bychom přijali aktuální právní náhled na bitcoin, měli bychom k němu přistupovat v podstatě jako k „nehmotné komoditě“. V případě prodeje bitcoinu za službu nebo zboží dochází ke směně, při které při pohybu kurzu směrem vzhůru nepochybně dochází k zvýšení majetku poplatníka. Odůvodnění, které stojí za tímto výrokem soudu není známo. Soud totiž v této části judikátu nepřipojil žádnou argumentaci. Je téměř jisté, že finanční správa svůj dosavadní postoj ke zdaňování směny bitcoinů za služby a zboží nezmění. K právní jistotě poplatníků zmíněné judikáty tedy bohužel výrazně nepřispějí.

Závěr

Bitcoin je unikátní technologický vynález, který si zaslouží svůj díl pozornosti mezi odbornou veřejností. Záměrem článku bylo kromě kritiky předmětných judikátů i vysvětlení ekonomického kontextu tohoto vynálezu a v neposlední řadě přiblížení novinek v daném segmentu, které ale mohou zároveň sloužit jako nosné argumenty budoucích daňových sporů.

Bitcoin se svou funkčností a vlastnostmi výrazně odlišuje od ostatních „virtuálních aktiv“, a proto by jeho právní režim měl být posuzován separátně. Již 2 země na světě se svobodně rozhodly zavést bitcoin jako své zákonné platidlo. Zároveň je více využíván jako platební prostředek. Podstatně se tedy přiblížil naplnění pojmu cizí měna dle zákona o daních z příjmů nebo pojmu elektronické peníze dle zákona o platebním styku.

Zmíněné judikáty jsou první svého druhu a nepochází z pera Nejvyššího správního soudu. Judikáty obsahují zjevné nedostatky v argumentaci u některých dílčích závěrů. Soud zároveň nemohl vzít v potaz změny a události proběhlé ex post. Závěrem je nutné zdůraznit, že množství kvalitních argumentů pro úspěch v podobné kauze je stále velmi malé. Doporučit klientům odchýlit se od aktuálního právního výkladu by bylo velice riskantní. Zda ke změně soudního výkladu vůbec někdy dojde ukáže až čas. Třeba si budeme muset počkat až na nastupující generaci soudců. ☺